

Sinemada büyük zamansal hatalar neden yapılıyor?

Anakronizm sözcük anlamı olarak bakıldığında çok kaba bir ifadeyle kronolojik tarih uyumsuzluğu şeklinde anlatılabilir. Başka bir ifadeyle ise belirli bir zaman perspektifi içerisindeki kişi, nesne ya da olayların o zaman dilimine ait olmaması durumu olarak ifade edilebilir.

Dr. Serhat Totan

Hepimizin hafızalarında mutlaka hatırlayacağımız çocukluğumuzda izlediğimiz **Cüneyt Arkın** filmlerinde **Kara Murat** karşısındaki dövüşürken gökyüzünde görülen uçak veya bileğindeki kol saati birer anakronizm örneğidir. Birkaç örnek daha vermek **Baba** filminin bir sahnesinde **Michael Carleone** Las Vegas'a giderken görüntüye hippilerin girmesi, **Titanik** filminde Jack'in (**Leonardo Di Caprio**) Wisconsin Gölü'ne balığa gittiğinden bahsetmesi ki bu göl suni göl olup **Titanik** battıktan 5 yıl sonra yapılmıştır.

Bu istemsiz anakronizm örnekleri bazen eğlenceli bir gaf, bazen saflik, bazen de ciddi hatalar olarak

eleştirel bakışını bu filme yansıtmayı amaçlamıştı. Amerikan devletinin 1850'lerde Walker ile yaşadığının neredeyse aynısı o sırada Sandinista yönetimi ile yaşanmaktadır. 1970'lerde Sandinista yönetimi darbe ile el koymasından sonra ülkede kısa süreli bir huzur hakim olur.

Amerikan yönetiminin de sıcak yaklaşımı ile Sandinista rejimi tam yerleşik bir hale gelecekken Amerika'nın Sandinista'yı komünizm ile suçlaması sonucu ipler gerilir. **Jimmy Carter**'in, ardından da Ronald Reagan'ın Sandinista yönetimi karşıtı girişimleri başlar. Komünizm suçlaması çok yersiz ve geçersiz bir suçlama olduğunu, hatta Nikaragua'nın gerçek komünistlerinin

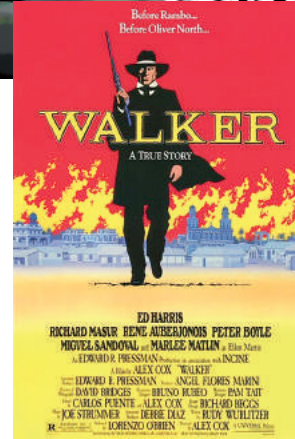
Sandinistaları hiç sevmediklerini anlatıyor Alex Cox bir röportajında.

Sonunda Amerikan hükümeti finansal destekle kontr-gerillaları organize eder ve yönetime isyan bayrağı açılır. Tam bu olaylar sırasında Nikaragua'da olan Alex Cox, ülke içinde oluşan iç savaş sırasında Amerikan destekli kontra güçlerinin binlerce masum Nikaragua'lıyı katlettiğine şahit olur. Ancak her ne olursa olsun bir olayı yaşadığı anda, eleştiren bir film yapmak ve Amerika'yı karşısına almak pek mümkün değildir.

İşte burada imdada neredeyse olayların birebir

Alex Cox, Walker filmiyle Amerikan yönetiminin dış politikasına karşı tüm eleştirel bakışını yansıtmayı amaçlamıştı.

aynılıkta yaşadığı William Walker dönemi yetişir. Alex Cox, Sandinista ve Amerikan yönetiminin dış ilişkilerine eleştiriyi 100 yıl öncesindeki bir olay üzerinden yapacaktır. Fakat izleyenler 100 yıl öncesini hatırlamaktan çok o günü algılayacaklar ve o günkü politikayı bir nebze daha farkına varacaklardır. Ancak 100 yıl önceki bir olayı anlatırken insanları günümüz ile özdeşleştirmenin yolu neydi? İşte bu da anakronizmin etkin kullanımı ile olacaktı. Kara Murat'ın kol saati bilinçli yapılan bir anakronizm değildi. Oysa 1850leri anlatan Walker'da sahnede Coca-Cola içenler, renkli magazinler (Newsweek) ve helikopterli kurtarma sahneleri hep amaçlı anakronizmdi. Filmde Walker izleniyordu doğru ama izleyiciler bu film ile birebir yaşadıkları görüyorlardı

beyaz perdede. Alex Cox ise -bizlerin ifadesiyle- "yemin etse başı ağrımaz" bir durumda 100 yıl öncesini anlatan bir film yapmış olmanın rahatlığı içindeydi.

Film Nikaragua tarihin en çok gişe yapan ikinci filmi ("Sound of Music" filmi birincidir) olur. Ancak Amerika'da özellikle liberal kesimden çok tepkiler aldığı belirten Cox, **Robert Redford**'un bile tepki olarak yeni bir Walker filmi çekeceğini söylediğini, ama hiç bir zaman gerçekleşmediğini ifade ediyor.

Sonuç olarak bakıldığında anakronizm, sinemacılar için kendini ifadenin dolaylı ve artistik bir yolu görülebileceği gibi özellikle baskıcı yönetimlerin olduğu dönemlerde dolaylı bir anlatım sanatı olarak önemli bir enstrüman olabilmektedir.

Brad Pitt'in oynadığı Tarihi Truva filminde gözden kaçan önemli bir ayrıntı

Marie Antoinette filminde converse ayakkabı

tanımlanırken, amaçlı yani hedef gözetilerek yapılan anakronizm biraz daha özel bir yere sahiptir.

Bazen **Sophia Coppola**'nın **Marie Antoinette** (2006) filminde yaptığı gibi o dönem ayakkabısının yanına bir çift converse ayakkabı koyarak gençliğine dikkat çekmek gibi bir temel kaygı ile yapılırken.. bazen de çok önemli toplumsal bir olayı -kimsenin ayağına basmadan- ifade edebilmenin bir yolu olur çıkar hedef gözetilen anakronizm. Bunun sinema tarihindeki bence en önemli örneği 1986 yılında çekilmiş olan **Alex Cox**'un yönettiği **Walker** isimli gerçek öyküye dayanan filmidir.

Kısaca bahsetmek gerekirse **William Walker** 1850'li yıllarda bir Amerikan askeri olarak 58 adamı ile birlikte Nikaragua'yı işgal edip ardından kendini başkan ilan eder ve ardından da Amerika'nın desteğini talep eder. Fakat bu desteği vermeyen Amerika desteklediği Nikaragalı kontra gerillalar ile Walker'ı indirirler.

Bu olayın 1986 yılında yeniden gündeme gelip filminin çekilmesinin ardında yatan ise o yıllarda Nikaragua'da bulunan Alex Cox nedeniyledir. Alex Cox, Amerikan yönetiminin dış politikasına karşı tüm